

December 2014

Landbrugets kreditmuligheder

Indhold	Side
Indhold og highlights	1
Baggrund og formål	2
Forudsætninger	2
Objektiv indikation for værdiforringelse	2
Hvornår er en virksomhed i "betydelige økonomiske vanskeligheder"?	3
Operationalisering og nuancering af forudsætninger	4
Egenkapital - soliditet	4
Indtjening – driftsresultat og likviditet	5
Resultater	7
Kreditmuligheder	7
Udvalgte karakteristika	9
Rentefølsomhed	11
Jordprisfølsomhed	11
Historisk udvikling	12
Mobilitet	13
Driftsgrene	15
Afsluttende bemærkninger	21

Highlights

- Efter en årrække med vanskelige økonomiske betingelser for landbruget og den finansielle sektor er både rammevilkår og praksis i forbindelse med kreditgivning ændret fra lempelig til restriktiv. Det rammer dansk landbrug, som i høj grad er afhængig af adgangen til finansiering og kapital.
- Analysen vurderer i hvilken udstrækning landbrugets traditionelle finansieringskilder kan forventes at stille kreditfaciliteter til rådighed. Vurderingen foretages på baggrund af myndighedernes retningslinjer for den finansielle sektor samt anvendt praksis.
- Adgangen til kredit afhænger i særlig høj grad af virksomhedens evne til at generere likviditet samt af virksomhedens egenkapital. Analysen giver et kvalificeret bud på, hvordan den finansielle sektor opfatter et givet landbrug ud fra konkrete karakteristika for likviditet og soliditet.
- Analysen viser store forskelle på landmændenes adgang til kredit på baggrund af den store spredning i både de enkelte landbrugsvirksomheders og driftsgrenenes økonomiske resultater og forudsætninger. Generelt har animalske producenter vanskeligere ved at opfylde kravene til kreditadgang.
- Analysen påpeger endvidere, at der kan være stor forskel på, hvordan kreditinstituttet og landmanden selv vurderer en virksomheds kreditværdighed.

KONTAKT:

Erhvervsøkonomisk chef Klaus Kaiser
T +45 8740 5175 / M +45 2013 5175
E kak@vfl.dk

Arne Oksen
Michael Vestergaard Nielsen

Baggrund og formål

Den enkelte landbrugsvirksomheds investeringer og udviklingsmuligheder er i høj grad afhængig af ekstern finansiering. Det er derfor relevant at analysere, i hvilken udstrækning og til hvem landbrugets traditionelle finansieringskilder kan forventes at stille kreditfaciliteter til rådighed.

Landbrugets kreditmuligheder afgøres af et samspil mellem landbrugsvirksomheden, den finansielle samarbejdspartner og de finansielle myndigheder. For den enkelte landbrugsvirksomhed vil der være tale om en individuel vurdering af den konkrete kreditanmodning, og afgørende for kreditmulighederne er landbrugsvirksomhedens økonomi, den finansielle samarbejdspartners økonomiske tilstand og kreditpolitik samt karakteren af de finansielle myndigheders overordnede rammer og retningslinjer.

Efter en årrække med vanskelige økonomiske betingelser for virksomheder inden for såvel landbruget som den finansielle sektor er både rammevilkår og praksis i forbindelse med kreditgivning ændret fra lempelig i perioden 2003-2007/8 til mere restriktiv herefter. Samtidig er det indtrykket, at der nu i højere grad differentieres ud fra individuelle forhold ved vurderingen af de enkelte landbrugsvirksomheders gældsserviceringsevne.

Forudsætninger

Pengeinstitutternes kreditpolitik er dels et resultat af deres ønskede kreditpolitik, og dels af vejledende retningslinjer fra Finanstilsynet (FT), som i praksis fungerer som minimumsbestemmelser. For at få et realistisk billede af landbrugets kreditmuligheder er der derfor i beregningerne i dette notat tilstræbt at indarbejde FT's retningslinjer.

Der er således tilstræbt en tilnærmelse til FT's "Bekendtgørelse om finansielle rapporter for kreditinstitutter og fondsmæglerselskaber m.fl." af 07/02/2013 samt "Vejledning om individuelle nedskrivninger og hensættelser" af 17/03/2014. Dette suppleres med gængse fortolkninger og praksis blandt en række pengeinstitutter sammenholdt med landbrugsvirksomhedernes økonomi.

Objektiv indikation for værdiforringelse

Kreditmulighederne for et pengeinstituts kunder forringes eller ophører typisk, hvis der på en virksomhed konstateres objektiv indikation for værdiforringelse (OIV). Det skyldes, at pengeinstituttet i den forbindelse ofte (men ikke altid) skal foretage nedskrivninger på engagementet.

Der anses at være indtruffet OIV i tilfælde af en eller flere af følgende begivenheder:

1. Låntager er i **betydelige økonomiske vanskeligheder**.
2. Låntager begår **kontraktbrud**, eksempelvis i form af overtræk eller manglende overholdelse af betalingspligt for afdrag og renter.
  - Undtagen hvis det er kortvarigt og vedrører små beløb i forhold til virksomhedens økonomi eller skyldes fejl el.lign.
3. Låntager ydes **lempeligere vilkår** i pengeinstituttet, hvis disse skyldes låntagers økonomiske vanskeligheder.
  - Eksempelvis hvis gæld til pengeinstituttet er rekonstrueret eller akkorderet (herunder tilgodehavender konverteret til ansvarlig kapital), hvis der er bevilget henstand, løbetidsforlængelse eller kreditudvidelse. OIV er gældende indtil låntagers betalinger viser, at låntager kan og vil overholde den indgåede aftale (minimum 12 måneder).
4. Det er sandsynligt, at låntager vil gå **konkurs** eller bliver underlagt anden **økonomisk rekonstruktion**.

Mens punkt 2 og 3 relaterer sig til den aktuelle situation og er objektivt konstaterbare, er punkt 1 og 4 en vurderingssag. Dette notat fokuserer primært på punkt 1, dvs. om låntager er i betydelige økonomiske vanskeligheder. Hvis det er tilfældet, er der en vis sandsynlighed for, at virksomheden har retning mod konkurs eller rekonstruktion, vil misligholde aftaler eller må ydes lempeligere vilkår.

En stillingtagen til, om virksomheden er i betydelige økonomiske vanskeligheder vil være en individuel vurdering af den enkelte landbrugsvirksomheds økonomiske sundhedstilstand, men til hjælp herfor har FT udstukket en række retningslinjer.

Hvornår er en virksomhed i ”betydelige økonomiske vanskeligheder”?

En virksomhed betragtes som værende i betydelige økonomiske vanskeligheder (og dermed OIV), når der på baggrund af indtjenings-, kapital-/formue- eller likviditetsforhold er betydelig risiko for, at virksomheden over en årrække ikke kan opfylde sine forpligtelser over for pengeinstituttet eller andre kreditorer. Der opereres typisk med en periode på 3-5 år.

Virksomheder anses for at være i betydelige økonomiske vanskeligheder, hvis:

1. Virksomheden har et negativt resultat før skat, utilstrækkelig likviditet samt negativ eller spinkel egenkapital
2. Virksomheden har et svagt positivt resultat før skat samt svag, men netop tilstrækkelig likviditet, men negativ egenkapital
3. Der antages også at være indtruffet OIV, selvom egenkapitalen ikke er negativ eller spinkel, men hvis dårlige driftsresultater eller utilstrækkelig likviditet indebærer, at der er en betydelig risiko for, at pengeinstituttet vil lide tab på et senere tidspunkt.
  - Undtagelse I: Der er ikke indtruffet OIV, hvis virksomheden historisk har haft positive resultater før skat (efter privatforbrug) og en likviditet, der kan dække renter og afdrag, og det er sandsynliggjort, at kunden også vil have det i de kommende år.
  - Undtagelse II: Der er ikke indtruffet OIV for nystartede virksomheder, hvor der er budgetteret med underskud i en periode, og hvor det er sandsynliggjort, at virksomheden efterfølgende vil have positive resultater før skat og en likviditet, der kan dække renter og afdrag.

Tabellen gengiver skematisk under hvilke forhold, der anses at være betydelige økonomiske vanskeligheder (BØV) samt i parentes hvilket af de ovenstående punkter, der refereres til:

Tabel 1. Betydelige økonomiske vanskeligheder (BØV) i forhold til egenkapital og likviditet

	Negativt resultat før skat Utilstrækkelig likviditet	Svagt positivt resultat før skat Netop tilstrækkelig likviditet	Stærkt positivt resultat Tilstrækkelig likviditet
Negativ egenkapital	BØV (1)	BØV (2)	(Evt. risiko for BØV på sigt (2))
Spinkel egenkapital	BØV (1)	(Evt. risiko for BØV på sigt (3))	
Stærk egenkapital	Risiko for BØV på sigt (3)		

Ved vurdering af om der er OIV, er det endvidere ofte kundens indtjening og likviditet, som er afgørende og ikke kapitalforholdene. Hvis kundens fremtidige indtjening og likviditet må forventes at være god, er det mindre afgørende, at kundens kapitalforhold i en kortere eller længere periode må forventes at være dårlige. Dog skal det kunne sandsynliggøres, at indtjening og likviditet vil være tilstrækkelig til at gøre den reelle egenkapital positiv, dvs. at kapitalforholdene på et tidspunkt bliver således, at alle kreditorer kan få, hvad kunden skylder dem. Hvis landmandens alder og øvrige forhold gør det berettiget, kan der til dette opereres med en periode, som er længere end 3-5 år.

Operationalisering og nuancering af forudsætninger

For at kunne kategorisere landbrugsvirksomheder ud fra FT's bekendtgørelse og vejledninger samt pengeinstitutternes praksis, er det nødvendigt at specificere og kvantificere forudsætningerne. Tilsvarende vil det tjene formålet at foretage en yderligere underopdeling for at nødvendige nuancer kan blive synliggjort. Dette velvidende, at der individuelt tages stilling til hver enkelt virksomhed, ligesom der indgår en række andre parametre i vurderingen af gældsserviceringsevnen og kreditværdigheden. I den forstand giver dette et stiliseret, men dog retvisende billede af, hvordan landbrugsvirksomhederne vurderes af den finansielle sektor og de finansielle myndigheder ud fra de væsentligste økonomiske kriterier.

Der er primært to dimensioner i FT's vurdering af landbrugsvirksomhedernes økonomiske sundhedstilstand - egenkapital/soliditet og indtjening/likviditet.

Egenkapital - soliditet

FT skriver i vejledningen: "For landbrugskunder er der OIV, når der er reel negativ egenkapital (hvor bogførte værdier er korrigeret for overvurdering af ha-priser, stalde, swaps mv.), og hvor det samtidig gælder, at driften eller likviditeten er utilstrækkelig til at gøre den reelle egenkapital positiv på kortere eller længere sigt".

FT påpeger i denne sammenhæng, at det er pengeinstitutternes erfaring, at værdiansættelsen af ejendomme ofte afviger væsentligt fra de bogførte værdier i virksomhedernes regnskaber. Pengeinstitutterne skal derfor korrigere de bogførte værdier i deres opgørelse af egenkapitalen.

- **Bygninger** værdiansættes typisk 15-20 pct. lavere end de bogførte værdier. Ofte foretages et hair cut med en straksafskrivning i denne størrelsesorden, hvorefter de typisk nedskrives over en 15-20 årig periode.
- Andre driftsaktiver (maskiner, inventar, besætning, beholdning mv.) værdiansættes ofte som bogført, idet der vurderes at være afskrevet tilstrækkeligt. Undertiden foretages dog også ekstra nedskrivning på nogle af disse.
- Ved værdiansættelse af **jordværdier** anvendes FT's retningslinjer vedrørende fastsættelse af regionale jordværdier (dog under hensyntagen til evt. særlige omstændigheder for den pågældende ejendom, f.eks. hvis der foreligger et konkret, højere bud, eller hvis det kan dokumenteres, at aktuelle og reelle handler med sammenlignelige landbrugsarealer i nærområdet er foretaget til andre ha-priser end FT's udmeldte), jf. Box 1.
- Ved opgørelse af egenkapitalen skelnes endvidere mellem fortsættende virksomheder (going concern) og ophørende virksomheder. Værdiopgørelse for **ophørende virksomheder** foretages til dagsværdi, dvs. den værdi en ejendom kan sælges til i fri handel (ikke tvangssalg) inden for 6 måneder. Der indregnes herefter et nedslag på yderligere 5 pct. af ejendomsværdien til overtagelse og realisation af aktiverne mv.

Boks 1: Finanstilsynets vejledende jordpriser	
Landsdel:	
Vendsyssel	145.000
Himmerland/Thy/Mors/Salling	155.000
Midtjylland	140.000
Østjylland	160.000
Vestjylland	125.000
Nordvestjylland	150.000
Sønderjylland	140.000
Fyn	140.000
Midt- og Vestsjælland	140.000
Sydsjælland/Stevns/Møn	150.000
Lolland/Falster	225.000
Bornholm	140.000
Samlet:	148.613

Ved opgørelse af egenkapitalen skal der tages højde for markedsværdien på opgørelsestidspunktet af virksomhedens indgåede swaps og andre finansielle instrumenter.

Ved ”**spinkel egenkapital**” forstår FT en egenkapital, som der er en betydelig risiko for, bliver negativ inden for det kommende regnskabsår. I praksis opererer kreditinstitutterne typisk med en ”overdækning”, således at virksomheden skal have en soliditet på typisk 15 pct. for ikke at være i risikogruppen.

For at måle egenkapitalens styrke er det en fordel at tage udgangspunkt i soliditeten, som viser virksomhedens evne til at imødegå tab. Soliditetsgraden beregner egenkapitalen (ekskl. hensættelser) i forhold til de samlede aktiver. Under hensyntagen til ovenstående samt tilføjelse af yderligere kategorier i den mere robuste ende vælges følgende inddeling af soliditetsgraden til de videre beregninger:

Tabel 2. Grænseværdier for soliditetsstyrke*

Soliditet	Soliditetsstyrke
< 0 pct.	Negativ egenkapital
0-15 pct.	Spinkel egenkapital
15-30 pct.	Sårbar egenkapital
30-40 pct.	Solid egenkapital
> 40 pct.	Meget solid egenkapital (adgang til realkreditlån)

* De valgte grænser er ikke udtryk for et eksplicit regelsæt fra FT, med udtryk for en vurdering af omtrentlige anvendte niveauer. Der kan derfor forekomme variation omkring de angivne grænseværdier i de enkelte pengeinstitutter.

Hvis alle landbrugsvirksomheders egenkapital opgøres efter FT-metoden, er egenkapitalen ca. 17,5 mia. kr. lavere end de bogførte værdier (70,9 mia. kr. i stedet for 88,4 mia. kr.), og gældsprocenten er 4,4 pct. højere (66,6 pct. i stedet for 62,2). Den varierende værdiansættelse kan være medvirkende årsag til, at landmænd undertiden føler sig mere kreditværdige, end pengeinstituttet vurderer landmændene til at være.

Indtjening – driftsresultat og likviditet

Ved ”**dårligt driftsresultat**” forstår FT for personligt ejede virksomheder et negativt driftsresultat før skat, efter privatforbrug, men inkl. personlige indtægter uden for landbrug

Ved ”**utilstrækkelig likviditet**” forstår FT en likviditet, der ikke kan dække renter og afdrag.

- Vedrørende evnen til at betale **renter** skal pengeinstituttet tage hensyn til, om en eventuel positiv indtjening kun opstår, fordi der er optaget lån med en aktuel lav variabel rente. Dvs. det vurderes, om den eventuelle positive indtjening kan modstå ”sandsynlige stigninger” i den variable rente. Den ”sandsynlige stigning” kan opgøres som forskellen mellem en relevant fast rente for lånets løbetid og den variable rente, eller et tillæg til renten på 1 procentpoint for al variabel forrentet gæld.
  - I beregningerne er et tillæg til renten på al variabelt forrentet gæld på 1 procentpoint anvendt.
- **Afdrag** og reinvesteringer sidestilles, og bør minimum kunne dække værdiforringelsen af de finansierede aktiver. Gæld, som ikke finansierer aktiver, skal afvikles over en kortere periode. Gæld, som knytter sig til omsætningsaktiver forudsættes ikke afviklet.
  - For almindeligt harmoniske bedrifter skelnes der i beregningerne mellem gæld under 40 pct., hvor der ikke kræves afdrag, da gælden skønnes rigeligt dækket ind af jordværdier. Ved gæld mellem 40 og 60 pct. kræves afdrag svarende til halvdelen af

værdiforringelsen (afskrivningerne), og ved gæld over 60 pct. kræves fuldt afdrag svarende til værdiforringelsen.

I beregningerne anvendes endvidere anslåede **langsigtede ligevægtspriser**¹ for de væsentligste af landbrugets salgs- og foderprodukter. Det skyldes blandt andet, at FT gør opmærksom på, at pengeinstituttet specifikt vedr. landbrug skal tage i betragtning, at en landbrugskundes indtjening i en periode kan være præget af særlige forhold, f.eks. meget volatile produktpriser eller opbygning af besætningen. Ligeledes skal der ved beregning af en evt. nedskrivning tages højde for, at det i nogle tilfælde kan sandsynliggøres, at det aktuelle driftsresultat kan afvige positivt eller negativt fra det forventede fremtidige resultat.^{2,3}

Endvidere skal nedskrivningsberegninger for udlån til landbrug være baseret på afregningspriser, som ikke overstiger "almindeligt accepterede afregningspriser skønnet af brancheorganisationer m.fl."

Som et udtryk for indtjeningsevnen anvendes i inddelingen i kategorierne likviditet efter private udtræk og afdrag (som defineret ovenfor), inklusiv personlige indtægter uden for landbruget. Som ved inddelingen af soliditeten i forskellige styrkekategorier, opdeles også indtjeningen i kategorier efter styrke.

Da sårbarheden over for udsving i likviditeten blandt andet afhænger af virksomhedens størrelse, måles likviditetsoverskuddet i forhold til omsætningen. Under hensyntagen til ovenstående vælges følgende inddeling:

Tabel 3. Grænseværdier for indtjeningsstyrke*

Likviditet ift. omsætningen	Indtjeningsstyrke
< -4 pct.	Stærk negativ likviditet
-4 - 0 pct.	Svag negativ likviditet
0 - 4 pct.	Svag positiv likviditet
> 4 pct.	Stærk positiv likviditet

* De valgte grænser er ikke udtryk for et eksplicit regelsæt fra FT, med udtryk for en vurdering af omtrentlige anvendte niveauer. Der kan derfor forekomme variation omkring de angivne grænseværdier i de enkelte pengeinstitutter.

Et likviditetsoverskud fra 0 til 4 pct. af omsætningen afspejler en spinkel eller svag indtjening, hvor der er betydelig risiko for, at likviditeten bliver negativ inden for det kommende regnskabsår.

Tilsvarende afspejler et likviditetsunderskud på 0 til -4 pct. af omsætningen en betydelig risiko for at svag negativ likviditet bliver stærkt negativ inden for det kommende regnskabsår.

I begge tilfælde befinder vi os i grænseområdet omkring positiv og negativ likviditet, og disse virksomheder er særligt eksponerede mod udsving i produktpriser, renter, investeringer oa.

¹ I beregningerne er anvendt følgende anslåede langsigtede ligevægtspriser inkl. efterbetaling; Korn: 125 kr./hkg., Soya: 274 kr./hkg., Svinekød: 11,25 kr./kg., Mælk: 2,75 kr./kg., Mink: 350 kr./skind. Renter inkl. bidragssatser er hævet med 1 pct.-point på den variable del af gælden i forhold til 2013-regnskaberne.

² Swaps, som er indgået til afdækning af risici samt fastforrentede lån vil som udgangspunkt gøre det nemmere at skønne over den fremtidige indtjening og likviditet.

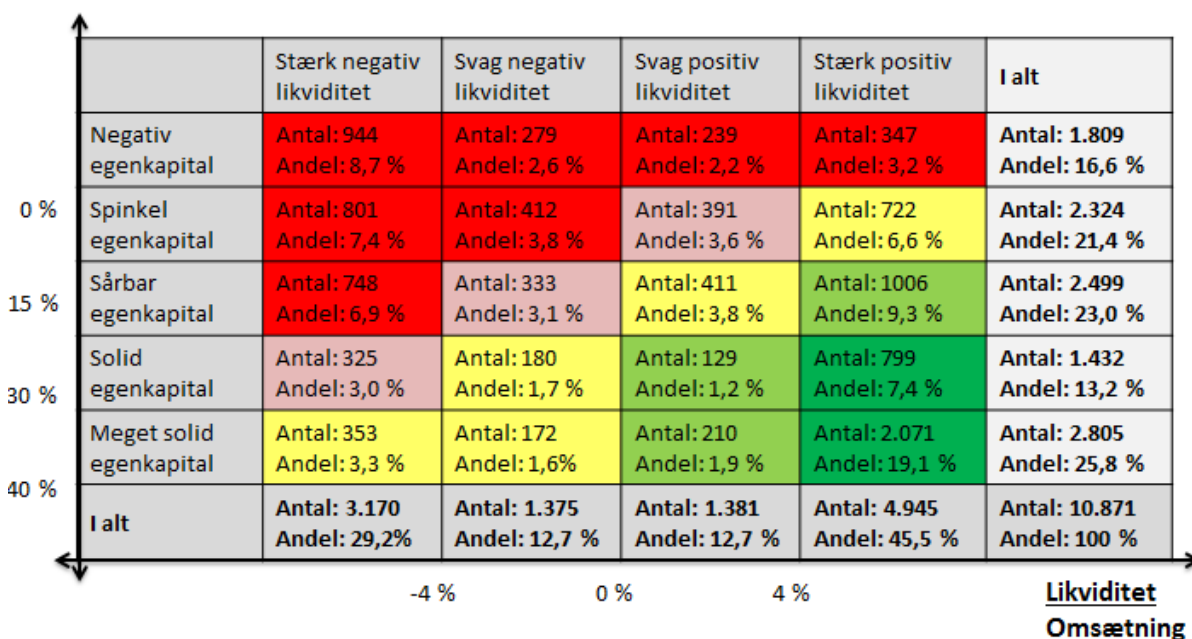
³ Der er endvidere foretaget korrektion for ekstraordinære kapacitetsomkostninger i svine- og minksektoren i 2013 i forhold til "normalår". Dette vedrører blandt andet vedligehold, løn og investeringer over driften.

Resultater

Under indtryk af ovenstående betragtninger, kan landbrugsvirksomhederne kategoriseres efter deres økonomiske styrke udtrykt i forhold til likviditet og soliditet. I Figur 1 nedenfor anvendes de angivne grænseværdier fra Tabel 2 og 3, hvorefter der kan foretages en vurdering af, hvilken adgang til kredit landbrugsvirksomhederne formodes at have i hver kategori.

Samtidig kan det beregnes, hvor mange landbrugsvirksomheder, der er i hver kategori. I figuren er det angivet som antal heltidslandbrug og deres andel af samtlige heltidsbrug⁴.

Figur 1. Resultater for økonomisk styrke i heltidslandbruget
Soliditet

Kreditmuligheder

De forskellige kategorier har typisk forskellig adgang til kredit. Jo stærkere likviditet og egenkapital/soliditet, desto bedre adgang til kredit. Naturligvis spiller også andre forhold ind, når kreditfaciliteten forhandles, men disse to repræsenterer de væsentligste økonomiske parametre⁵.

Figurens overordnede kategorier kan akkumuleres i de forskellige kreditmuligheder angivet nedenfor.

Tabel 4. Kreditmulighed for hovedgrupper

Kategori	Kreditmulighed	Antal	Andel
Rød	Ingen	3.770	34,7 pct.
Lyserød	Meget begrænset	1.049	9,7 pct.
Gul	Begrænset	1.838	16,9 pct.
Lysegrøn	Oftest god	1.345	12,5 pct.
Grøn	God	2.870	26,4 pct.

⁴ Det samlede antal heltidsbrug er i denne undersøgelse lidt lavere end de 11.243 heltidslandbrug, der fandtes i 2013. Det skyldes, at landbrug med ekstraordinære økonomiske forhold samt selskaber er udeladt.

⁵ Der kan i en periode gælde lempeligere bestemmelser for underskud og soliditet for yngre, nyetablerede landmænd vedrørende OIV, og med stor sandsynlighed også vedrørende kreditadgangen, hvis det vurderes, at virksomheden efterfølgende vil have en likviditet, der kan dække renter og afdrag. Det ansås, at andelen af nyetablerede inden for de seneste 5 år udgør ca. 5-6 pct. af heltidsbedrifterne. En andel heraf vil derfor kunne opnå en mere positiv kategorisering.

Den overordnede inddeling giver et samlet overblik over, hvordan kreditmulighederne alt andet lige vil være:

- Der er 2.870 landbrugsvirksomheder (26,4 pct.), hvis kreditmuligheder er **gode**, idet de både har stærk likviditet og solid egenkapital/høj soliditet.
- Dertil kan lægges 1.345 virksomheder (12,5 pct.), hvis kreditmuligheder **oftest er gode**. Tilsammen har knap 40 pct. af landbrugsvirksomhederne således gode eller oftest gode kreditmuligheder.
- Modsat er der 3.770 landbrugsvirksomheder (34,7 pct.), som reelt **ingen kreditmuligheder** har, idet de enten har for svag likviditet, soliditet eller begge dele.
- Dertil kan lægges 1.049 virksomheder (9,7 pct.), hvis kreditmuligheder er **meget begrænsede**. Tilsammen har 44,3 pct. af landbrugsvirksomhederne ingen eller meget begrænsede kreditmuligheder⁶.
- I mellemgruppen med **tvivlsom eller begrænset** kreditmulighed befinder der sig 1.838 virksomheder (16,9 pct.).

Det kan være interessant at se på kreditmulighederne ved andre variationer af gruppering i forhold til sammensætningen af hhv. likviditet og soliditet. Nogle af de væsentligste følger her:

Likviditet:

- Der er i alt 6.325 landbrugsvirksomheder med **positiv likviditet** (58,2 pct.)
- Modsat har 4.546 **negativ likviditet** (41,8 pct.)
- I **grænselandet mellem positiv og negativ likviditet** befinder der sig 2.756 virksomheder (25,4 pct.). Fælles for disse er, at der kun skal forekomme små bevægelser i likviditeten, før de skifter kategori – enten til det bedre eller til det værre. Med en grænse på 4 pct. i forhold til omsætningen, svarer det til, at en gennemsnitlig landbrugsvirksomhed i grænseszonen skifter kategori ved en ændring i likviditeten på op til ca. 250.000 kr.

Soliditet/egenkapital:

- I alt har 4.238 virksomheder (39 pct.) har en **solid eller meget solid egenkapital**. Heraf:
  - 3.209 (29,5 pct.point) har tilmed **positiv likviditet**. Denne gruppe har den klart bedste adgang til kreditfaciliteter!
  - 2.805 virksomheder (25,8 pct.) en **soliditet over 40**, hvilket normalt kan give adgang til yderligere realkredittån. Eftersom likviditeten dog vægter meget i kreditvurderingen, er det mere realistisk at forvente, at dette "kun" vil være relevant for de 2.281 virksomheder (21 pct.), som samtidig har **likviditetsoverskud** – måske også virksomhederne med en svag negativ likviditet (yderligere 172 virksomheder (1,6 pct. point)).
- Modsat har 4.135 virksomheder (38 pct.) enten **negativ eller spinkel egenkapital**. Heraf:
  - 1.809 virksomheder (16,6 pct.point) har negativ soliditet, dvs. er **insolvente**.
  - 1.222 virksomheder (11,2 pct.point) har tilmed **negativ likviditet**.
  - 944 virksomheder (8,7 pct.) er **både insolvente og har stærkt negativ likviditet**. Denne gruppe har de absolut største udfordringer med at få stillet kredit til rådighed!

⁶ Dette resultat stemmer overens med de seneste undersøgelser vedr. kreditmuligheder som begrænsende faktor for produktionsudvidelser i Videncentret for Landbrugs "Landmandsbarometer". Undersøgelsen kan findes på Landbrugsinfo.dk.

Udvalgte karakteristika

Da der opereres med mange undergrupper, er en fuldstændig dækning af karakteristika for hver gruppe ikke hensigtsmæssig. Der gengives derfor blot nogle få karakteristika for udvalgte grupper i nedenstående tabel.

Tabel 5. Karakteristika for hovedgrupper

	Andel (%)	Andel af omsætning (%)	Andel med høj effektivitet ⁷ (%)	Andel af Bank-/Realkreditgæld (%)	Gennemsnitsalder (år)
Gruppering efter kreditmuligheder:					
God (Grønne)	26,4	18,3	80,9	8,6 / 76,0	53,0
God eller oftest god (Grønne og lysegrønne)	38,8	30,8	80,5	9,5 / 76,3	52,2
Ingen eller begrænset (Røde, lyserøde og gule)	61,2	69,2	51,0	20,3 / 69,8	49,2
Ingen eller meget begrænset (Røde og lyserøde)	44,3	51,1	44,4	23,0 / 68,0	48,8
Ingen kreditmulighed (Røde)	34,7	41,2	42,5	25,1 / 66,0	48,3
Gruppering efter soliditet:					
Meget solid	25,8	15,2	70,5	9,2 / 74,0	54,6
Solid eller meget solid	39,0	25,3	68,9	9,5 / 76,0	53,6
Sårbar	23,0	22,8	62,9	12,9 / 76,7	50,4
Negativ eller spinkel	38,0	51,9	55,5	24,8 / 66,0	47,0
Negativ (Insolvente)	16,6	23,9	51,2	30,6 / 60,5	46,3
Gruppering efter indtjening:					
Stærk positiv likviditet	45,5	44,0	84,1	11,3 / 75,1	50,5
Svag positiv likviditet	12,7	15,6	69,2	16,6 / 73,4	49,7
Grænseområdet i alt (+/- 4)	25,4	30,5	62,1	17,4 / 73,1	50,2
Svag negativ likviditet	12,7	14,8	55,1	18,1 / 72,7	50,7
Stærk negativ likviditet	29,2	25,6	29,8	22,5 / 67,5	50,3
ALLE	100	100	62,4	16,1 / 72,3	50,4

Særlige iagttagelser

- Mht. **størrelse** er der relativt flere mindre virksomheder i grupperne med gode kreditmuligheder:
  - Der er en overvægt af mindre virksomheder blandt "de grønne" med gode kreditmuligheder. De grønne udgør således tilsammen 38,8 pct. af virksomhederne, men står kun for 30,8 pct. af produktionen.
  - Modsat udgør "de røde" 44,3 pct. af virksomhederne, men 51,1 pct. af produktionen.

Overrepræsentationen af mindre virksomheder med gode kreditmuligheder skyldes, at der er relativt flere velkonsoliderede mindre virksomheder. Mange store virksomheder har således ekspanderet via

⁷ Virksomhedernes effektivitet vurderes ved brug af overskudsgraden, hvor skillelinjen mellem høj og lav effektivitet anslået ligger på 10 pct. for mink, 12 pct. for svin, 17 pct. for Kvæg og øvrige driftsgrene samt 25 pct. for planter.

fremmedfinansiering, hvilket på kortere sigt forringer deres fremtidige kreditmuligheder, indtil den tilstræbte øgede indtjening har øget soliditeten igen.

Der synes ikke at være en ensartet sammenhæng mellem bedrifternes størrelse og evne til at genere likviditet, målt i forhold til omsætningen. Størrelsen af bedrifterne har således ingen ensartet indvirkning på kreditmulighederne, hvis der udelukkende måles på likviditeten.

- Mht. **effektivitet** er der ikke overraskende langt flere virksomheder med høj effektivitet i grupperne med gode kreditmuligheder:
  - Samlet set har 62,4 pct. af alle virksomhederne høj effektivitet.
  - Mens ca. 80 pct. af virksomhederne i de grønne grupper har høj effektivitet, gælder det ca. 44 pct. af virksomhederne i de røde grupper.
  - *Grupperet efter soliditet* har ca. 70 pct. af virksomhederne med høj soliditet også høj effektivitet, mens det kun gælder for ca. 55 pct. af virksomhederne med negativ eller spinkel egenkapital.
  - *Grupperet efter indtjening* har 69-84 pct. af de grønne grupper høj effektivitet, mens kun 30-55 pct. af de røde grupper har høj effektivitet.
  - *De mest udsatte virksomheder:*
    - 51,2 pct. af de insolvente virksomheder har høj effektivitet!
    - Selv blandt virksomheder med stærk negativ likviditet, har ca. 30 pct. høj effektivitet.
    - Blandt virksomheder, som *både er insolvente og har stærk negativ likviditet*, har 28,3 pct. høj effektivitet. Modsat er 73,4 pct. af denne gruppe på 944 virksomheder (i alt 693 virksomheder) både insolvente, har stærk negativ likviditet og lav effektivitet.
    - Tilføjes virksomheder med spinkel egenkapital udgør gruppen i alt 1.745 virksomheder, og af dem har 28,6 pct. høj effektivitet. Det vil sige, at ud af de to grupper på tilsammen har 71,4 pct. (1.246 virksomheder) både stærk negativ likviditet, negativ/spinkel egenkapital og lav effektivitet.

Ejerskifter i landbruget for de mest udsatte er et tilbagevendende tema. Der kan være flere forskellige årsager til, at et ejerskifte er relevant. Hvis der udelukkende ses på nødvendige ejerskifter af økonomiske årsager, er dette relevant at vurdere i forhold til de 1.246 virksomheder (11,5 pct.) med stærk negativ likviditet, negativ/spinkel egenkapital og lav effektivitet. Af disse er de 693 (6,4 pct.) insolvente, stærkt underskudsgivende og ineffektive særdeles udsatte.

- Mht. **gældssammensætning** har de grønne grupper relativt mindre bankgæld og mere realkreditgæld:
  - Hos de grønne grupper ligger bankgælden på ca. 10 pct., mens realkreditandelen udgør 76 pct. Omvendt udgør bankgælden hos de røde grupper ca. 23 pct. og realkreditgælden udgør ca. 68 pct.
  - *Grupperet efter soliditet* ligger bankgælden hos de solide ligeledes under 10 pct., mens realkreditgælden udgør 74-76 pct. Omvendt udgør bankgælden hos gruppen med negativ eller spinkel egenkapital ca. 25 pct. og realkreditandelen ca. 66 pct. De insolvente har sågar en bankandel af gælden på ca. 30 pct. og realkreditandel på kun 60 pct. af gælden.
  - *Grupperet efter indtjening* falder bankandelen med stigende likviditetsoverskud. Gruppen med stærk positiv likviditet har en bankandel på ca. 11 pct. og realkreditandelen ligger på ca. 75 pct., mens gruppen med stærk negativ likviditet har en bankandel på ca. 23 pct. og realkreditandelen udgør ca. 68 pct.

Udover at gælden typisk er højere hos de røde grupper betyder fordelingen af bank- og realkreditgæld i sig selv, at de samlede finansielle udgifter er højere end i de grønne grupper. Det skyldes, at renten på banklån typisk er højere end renten på realkreditlån.

Derudover viser fordelingen, at bankerne er relativt mere eksponeret mod de røde kunder end realkreditselskaberne.

- **Gennemsnitsalderen** i de grønne grupper er højere:
  - Gennemsnitsalderen i de grønne grupper ligger på 52-53 år, mens gennemsnitsalderen i de røde grupper er 48-49 år.

At der er relativt flere ældre virksomhedsejere i den grønne gruppe med gode kreditmuligheder skyldes en højere andel af ældre, velkonsoliderede virksomhedsejere. Grupperet udelukkende efter soliditet, er aldersforskellen mellem de solide og de insolvente endnu større end målt ud fra adgangen til kredit.

Derimod er der ikke væsentlig forskel på alderen i forhold til evnen til at generere likviditet i forhold til omsætningen.

Rentefølsomhed

Den høje rentefølsomhed i landbruget har stor betydning for kreditmulighederne. Forlods er renterne iflg. FT's retningslinjer opjusteret med 1 pct. point på den variable del af gælden. Det forringer selv sagt indtjeningen og likviditeten. Hvis den variable rente stiger med yderligere 1 pct. point, har det følgende konsekvenser for kategoriseringen i forhold til kreditmulighederne:

Tabel 6. Konsekvenser af rentestigning på 1 pct. point

Kategori	Kreditmulighed	Andel før rentestigning	Andel efter rentestigning
Rød	Ingen	34,7 pct.	39,5 pct.
Lyserød	Meget begrænset	9,7 pct.	10,2 pct.
Gul	Begrænset	16,9 pct.	15,4 pct.
Lysegrøn	Oftest god	12,5 pct.	10,6 pct.
Grøn	God	26,4 pct.	21,3 pct.

Det ses af tabellen, at en yderligere rentestigning isoleret set vil øge kategorierne med ingen eller meget begrænset kreditmulighed med 5,3 pct., svarende til 575 bedrifter.

Jordprisfølsomhed

Jordpriserne udviser fra tid til anden store udsving. Samtidig udgør værdien af jorden typisk 70-90 pct. af aktivernes værdi. Dermed bliver prisen på jorden helt afgørende for landmandens soliditet, og for hvilke kreditmuligheder landmanden har. Forlods er jordpriserne i denne analyse tilrettet til FT's retningslinjer for jordpriserne i de forskellige landsdele. Hvis prisen på jord falder yderligere 10 pct., har det følgende konsekvenser for kreditmulighederne:

Tabel 6. Konsekvenser af et fald i jordpriserne på 10 pct. point

Kategori	Kreditmulighed	Andel før jordprisfald	Andel efter jordprisfald
Rød	Ingen	34,7 pct.	39,8 pct.
Lyserød	Meget begrænset	9,7 pct.	9,4 pct.
Gul	Begrænset	16,9 pct.	16,2 pct.
Lysegrøn	Oftest god	12,5 pct.	11,6 pct.
Grøn	God	26,4 pct.	23,1 pct.

Det ses af tabellen, at et yderligere fald i jordprisen på 10 pct. isoleret set vil øge kategorierne med ingen eller meget begrænset kreditmulighed med ca. 4,8 pct. point, svarende til ca. 520 bedrifter.

Ud fra følsomhederne over for ændringer i hhv. renter og jordpriser ses, at der er nogenlunde ækvivalens mellem en rentestigning på 1 pct. point og en jordprisfald på 10 pct. Det vil dog ofte være forskellige virksomheder, der skifter kategori, idet en rentestigning forringer likviditeten, mens et jordprisfald forringer soliditeten.

Ligesom et jordprisfald øger antallet af virksomheder i gruppen med ingen eller begrænsede kreditmuligheder, vil en stigning i jordpriserne flytte virksomheder til gruppen med gode eller oftest gode kreditmuligheder. Vi har beregnet konsekvenserne af en stigning i jordpriserne på 20 pct.:

Tabel 6. Konsekvenser af en stigning i jordpriserne på 20 pct. point

Kategori	Kreditmulighed	Andel før jordprisstigning	Andel efter jordprisstigning
Rød	Ingen	34,7 pct.	26,1 pct.
Lyserød	Meget begrænset	9,7 pct.	10,7 pct.
Gul	Begrænset	16,9 pct.	17,1 pct.
Lysegrøn	Oftest god	12,5 pct.	13,5 pct.
Grøn	God	26,4 pct.	32,6 pct.

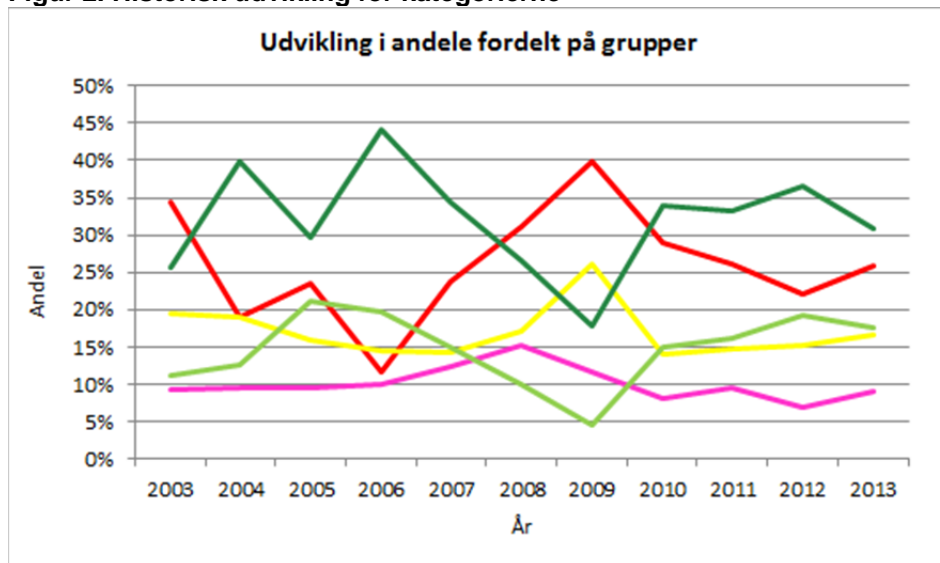
Det ses, at en stigning i jordprisen på 20 pct. isoleret set vil øge kategorierne med god eller oftest god kreditmulighed med 7,2 pct. point, svarende til 780 bedrifter.

Historisk udvikling

Kreditinstitutterne har i høj grad foretaget ændringer i kreditpolitikken gennem det seneste årti. Det skyldes blandt andet en række udefra kommende forhold, såsom "boble økonomien" i 00'erne og den efterfølgende finansielle og økonomiske krise. Det medførte helt aktuelt ændrede økonomiske betingelser for både den finansielle sektor og landbruget. I den sammenhæng er det relevant at undersøge, om ændringen i kreditpolitikken også kan forklares med ændringer i landbrugets langsigtede kreditværdighed.

Hvis vi kategoriserer landbrugsvirksomhederne på samme måde som ovenfor og sammenligner andelen af de enkelte kategorier over tid, får vi et indtryk af, om andelen af hhv. stærke og svage virksomheder har forrykket sig inden for de seneste ti år. Og dermed om landbruget grundlæggende er blevet mere eller mindre kreditværdigt.

Figur 2. Historisk udvikling for kategorierne

* De anslåede ligevægtsniveauer har ændret sig i den pågældende periode, og da det er formålet at anskueliggøre både den langsigtede trend og de kortsigtede fluktuationer, er der rent metodisk anvendt årets priser og renter i stedet for konjunkturkorrigerede. For at gøre sammenligningen mulig over tid, bevares dog de tidligere beskrevne principper for værdiansættelser, indtjeningskrav og grænseværdier mv.

Som det ses af Figur 2, er der ikke i væsentligt omfang sket et varigt niveauskifte i de enkelte kategorier. Derimod ses de underliggende konjunkturer tydeligt. Især i midten af 00'erne var der mange i de grønne kategorier, hvilket skyldes høje jordpriser og i flere af årene også høje produktpriser. Det medførte samlet set en opfattelse af, at landbruget var blevet mere kreditværdigt, og både finansielle institutioners, rådgiveres og landmænds adfærd bar præg heraf.

Modsat faldt andelen af kreditværdige landbrugsvirksomheder kraftigt i kriseårene 2008 og 2009 som følge af et faldt i jordpriserne samt lave produktpriser.

Set over hele den betragtede årrække peger udviklingen derimod på nogenlunde status quo, men med periodevise store udsving.

Mobilitet/vandring

Når den finansielle sektor vurderer den enkelte landbrugsvirksomhed anlægges typisk en 3-5 årig horisont. Det er derfor relevant at undersøge, hvor stor mobilitet, der er mellem de enkelte kategorier, - dvs. hvor stor sikkerhed der er for, at den vurdering vi anlægger i dag, også vil være gældende i de efterfølgende år. Med andre ord, hvor stor sandsynlighed er der for, at kreditværdige bedrifter forbliver kreditværdige i løbet af de næste 3-5 år og tilsvarende for de ikke-kreditværdige.

Ved at anvende en rullende 5-års periode i tidsrummet 2003 til 2013 er mobiliteten beregnet, således at vandringsmønstrene akkumuleres. Resultaterne vises nedenfor:

Tabel 7. Andel af år i samme kategori som startkategorien

Startkategori	Rød	Gul	Grøn
Rød/lyserød	65 pct.	15 pct.	20 pct.
Gul	40 pct.	23 pct.	37 pct.
Grøn/lysegrøn	17 pct.	16 pct.	67 pct.

* For at kategorisere virksomhedens udgangspunkt anvendes to års regnskabsdata, således at virksomheden to år i træk skal være i samme kategori, for at indgå i undersøgelsen. Herefter beregnes, hvor mange år ud af de efterfølgende fem år virksomheden er forblevet i den pågældende kategori. Jo højere procentandel, desto større stabilitet.

Som det fremgår, er der forholdsvis stor stabilitet i virksomhedernes placering i de enkelte kategorier. Når en virksomhed først er konstateret i en kategori, er der således stor sandsynlighed for, at virksomheden forbliver i denne eller en "nabo"-kategori i en længere årrække.⁸ Størst stabilitet er der i den grønne gruppe af velkørende og kreditværdige virksomheder og i den røde gruppe af virksomheder med begrænset kreditværdighed.

I Mellegruppen er der kun få, som forbliver i denne gruppe, og der er intet dominerende vandringsmønster. Dvs. virksomhederne i mellemgruppen forbedres eller forværres typisk i løbet af 5 års perioden, uden at det er muligt at afdække en typisk tendens.

⁸ Disse resultater er i god overensstemmelse med Videncentret for Landbrugs tidligere undersøgelser af mobiliteten blandt landbrugsvirksomheder med forskellig økonomiske styrke, for eksempel påvist i analyserne "Vandringsanalyse – landbrugets bedste tredjedel" fra hhv. 2011 og 2013. Analyserne kan findes på Landbrugsinfo.dk

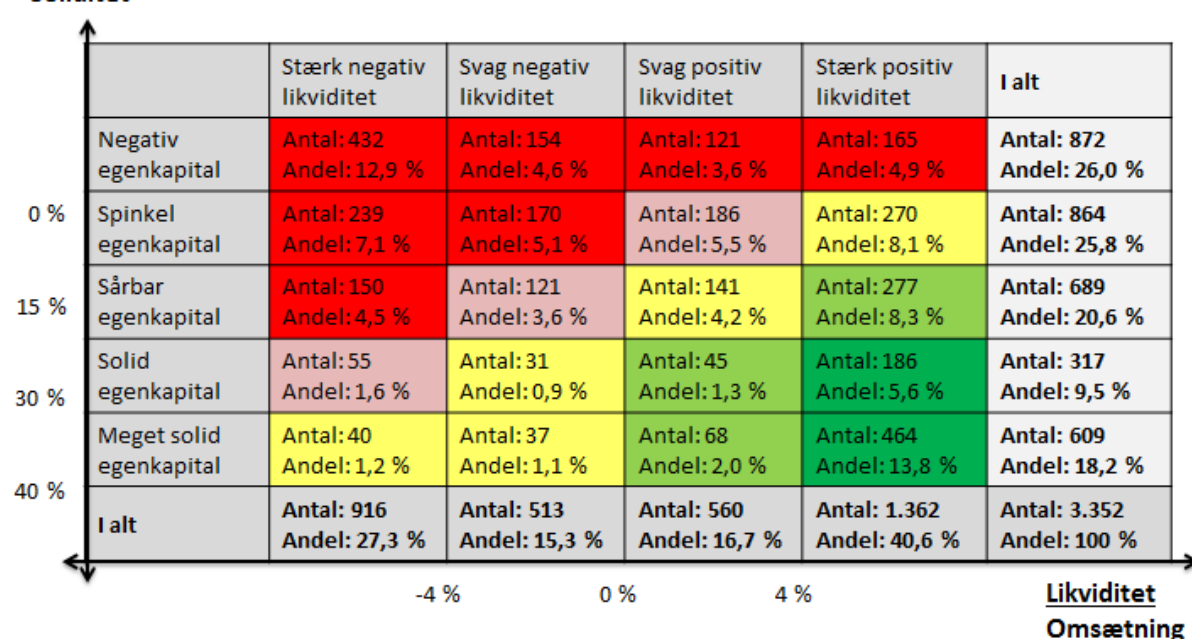
Driftsgrene

Det ville blive meget omfattende at gengive alle ovenstående resultater på driftsgrensniveau. Nedenstående begrænser sig derfor til at gengive hovedtabellen, udvalgte hovedtal og de væsentligste afvigelser fra landbruget som helhed.

Kvægbrug

I oversigten nedenfor er kvægbrugene kategoriseret efter de samme overordnede betragtninger som anført ovenfor i forhold til deres økonomiske styrke og kreditmuligheder udtrykt ved likviditet og soliditet:

Figur 3. Resultater for økonomisk styrke i kvægbruget

I forhold til hele landbruget er der en mindre andel af grønne og tilsvarende højere andel i de røde kategorier. Det skyldes altovervejende en klar overrepræsentation af bedrifter med svag egenkapital. Opgjort efter dette notats metode er tilsammen 26 pct. af kvægbedrifterne insolvente, og hele 51,8 pct. har negativ eller spinkel egenkapital.

Indtjeningsmæssigt er der færre i kategorierne med enten stærk positiv eller negativ likviditet, men til gengæld flere i midtergrupperne med svag positiv eller negativ likviditet. Det medfører, at kvægbrugene generelt er mere følsomme over for forbedringer eller forringelser af deres indtjeningsmæssige situation, således at relativt flere skifter kategori i forhold til at blive mere eller mindre kreditværdige ved mindre ændringer i den indtjeningsmæssige situation.

Kvægbrugs karakteristika

Jf. ovenfor giver det følgende udvalgte karakteristika for hovedgrupperne:

Tabel 8. Karakteristika for hovedgrupper af kvæg

	Andel (%)	Andel af omsætning (%)	Andel med høj effektivitet (%)	Andel af Bank-/Realkreditgæld (%)	Gennemsnitsalder (år)
God (Grønne)	19,4 (26,4)*	12,5 (18,3)	82,7 (80,9)	8,4 / 76,8 (8,6 / 76,0)	53,0 (53,0)
God eller oftest god (Grønne og lysegrønne)	31,0 (38,8)	23,3 (30,8)	79,8 (80,5)	9,1 / 78,7 (9,5 / 76,3)	52,1 (52,2)
Ingen eller begrænset (Røde, lyserøde og gule)	69,0 (61,2)	76,7 (69,2)	50,7 (51,0)	21,7 / 71,8 (20,3 / 69,8)	48,7 (49,2)
Ingen eller meget begrænset (Røde og lyserøde)	53,5 (44,3)	60,7 (51,1)	44,6 (44,4)	24,3 / 69,5 (23,0 / 68,0)	48,4 (48,8)
Ingen kreditmulighed (Røde)	42,7 (34,7)	50,4 (41,2)	42,8 (42,5)	26,7 / 67,1 (25,1 / 66,0)	48,0 (48,3)

* Hele landbruget er angivet i parentes.

Det bliver for omfattende at omtale alle karakteristika. Vi nøjes derfor med at konstatere, at de generelle iagttagelser for hele landbruget også er gældende for kvægbruget, ofte i lidt højere grad.

For eksempel er der en kraftig overrepræsentation af store bedrifter blandt de røde og lyserøde. De røde udgør ca. 43 pct. af bedrifterne, mens de står for godt halvdelen af omsætningen.

Derudover skal blot nævnes, at særligt udsatte bedrifter, som både har stærk negativ likviditet, negativ/spinkel egenkapital og lav effektivitet, udgør 509 bedrifter (15,2 pct.), hvoraf de 321 bedrifter (9,6 pct. point) endog har stærk negativ likviditet, er insolvente og har lav effektivitet. Bundgruppen er således betydeligt "tungere" blandt mælkeproducenter end i landbruget som helhed, hvor de tilsvarende grupper udgjorde hhv. 11,4 og 6,5 pct.

Kvægbrugs prislelsomhed

Kvægbedrifterne er selvsagt meget følsomme over for prisændringer på deres hovedsalgsprodukt.

Forlods er mælkeprisen justeret til et anslået langsigtet ligevægtsniveau. Hvis mælkeprisen falder herfra med 0,20 kr./EKM forringes indtjeningen og likviditeten. Det har følgende konsekvenser for kategoriseringen af mælkeproducenter i forhold til kreditmulighederne:

Tabel 9. Konsekvenser af prisfald på mælkeproducenter

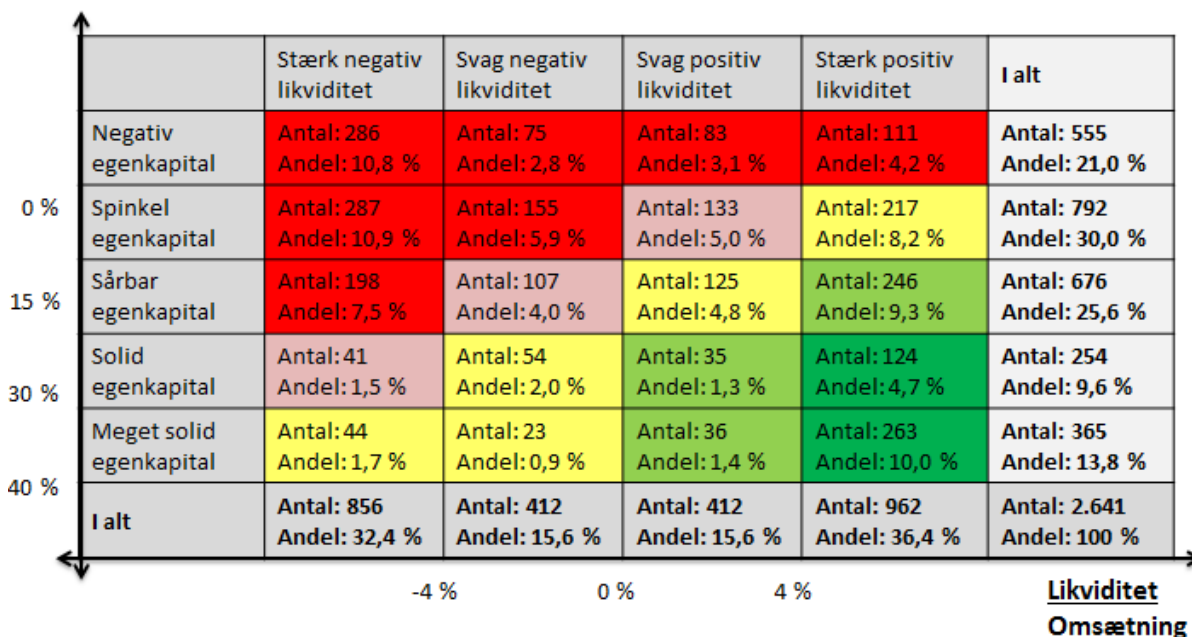
Kategori	Kreditmulighed	Andel før prisfald	Andel efter prisfald
Rød	Ingen	42,7 pct.	50,4 pct.
Lyserød	Meget begrænset	10,8 pct.	10,4 pct.
Gul	Begrænset	15,5 pct.	13,5 pct.
Lysegrøn	Oftest god	11,7 pct.	9,4 pct.
Grøn	God	19,4 pct.	16,3 pct.

Det ses af tabellen, at et prisfald i forhold til en anslået langsigtet ligevægtspris vil flytte over 7,3 pct. point (ca. 245 bedrifter) til kategorierne ingen eller meget begrænset kreditmulighed.

Svinebrug

Nedenfor gengives resultaterne for svinebrugs økonomiske styrke og kreditmuligheder i henhold til likviditet og soliditet.

Figur 4. Resultater for økonomisk styrke i svinebruget
Soliditet

I forhold til kvægbrugene er svinebrugene lidt bedre konsoliderede, men til gengæld har svinebrugene større udfordringer med likviditeten, hvor de generelt set klarer sig lidt dårligere end kvægbrugene.

I forhold til hele landbruget er der ligesom inden for kvægbruget en mindre andel af grønne og tilsvarende højere andel i de røde kategorier. I modsætning til kvægbruget skyldes det dog i højere grad en kombination af udfordringer med både soliditet og likviditet.

Tilsammen er 21 pct. af svinebedrifterne insolvente, og 51 pct. har negativ eller spinkel egenkapital.

Indtjeningsmæssigt er der færre i kategorien med stærk positiv likviditet – 36,4 pct. mod 45,5 pct. for hele erhvervet. Sammen med kategorien med svag positiv likviditet er der i alt 52 pct. med positiv likviditet mod næsten 60 pct. for hele landbruget.

Svinebrugs karakteristika

Jf. ovenfor giver det følgende udvalgte karakteristika for hovedgrupperne:

Tabel 10. Karakteristika for hovedgrupper af svineproducenter

	Andel (%)	Andel af omsætning (%)	Andel med høj effektivitet (%)	Andel af Bank-/Realkreditgæld (%)	Gennemsnitsalder (år)
God (Grønne)	14,7 (26,4)*	10,5 (18,3)	83,5 (80,9)	6,7 / 80,6 (8,6 / 76,0)	52,4 (53,0)
God eller oftest god (Grønne og lysegrønne)	26,7 (38,8)	22,0 (30,8)	83,2 (80,5)	7,3 / 81,8 (9,5 / 76,3)	51,6 (52,2)
Ingen eller begrænset (Røde, lyserøde og gule)	73,4 (61,2)	78,0 (69,2)	58,9 (51,0)	21,4 / 70,4 (20,3 / 69,8)	47,8 (49,2)
Ingen eller meget begrænset (Røde og lyserøde)	55,8 (44,3)	59,1 (51,1)	51,7 (44,4)	24,0 / 68,3 (23,0 / 68,0)	47,8 (48,8)
Ingen kreditmulighed (Røde)	45,2 (34,7)	48,0 (41,2)	47,9 (42,5)	26,1 / 66,4 (25,1 / 66,0)	47,5 (48,3)

* Hele landbruget er angivet i parentes.

lagttagelserne for hele landbruget er også gældende for svinebedrifterne, ofte i lidt højere grad.

Her skal dog nævnes, at overrepræsentationen af store blandt de røde bedrifter ikke i helt samme udstrækning genfindes blandt svinebrugene. For eksempel står de 45,2 pct. røde svinebedrifter for 48 pct. af omsætningen. Der er dog en lidt mere klar overrepræsentation af mindre bedrifter blandt de grønne, der udgør 14,7 pct. af bedrifterne men kun 10,5 pct. af omsætningen.

De særligt udsatte bedrifter, som både har stærk negativ likviditet, negativ/spinkel egenkapital og lav effektivitet, udgør 400 bedrifter (15,2 pct.), hvoraf de 183 bedrifter (6,9 pct.) endog har stærk negativ likviditet, er insolvente og har lav effektivitet. Bundgruppen er således lidt "tungere" blandt svineproducenter end i landbruget som helhed med hhv. 11,4 og 6,5 pct.

Svinebrugs prislelsomhed

Svinebedrifterne er i lighed med de øvrige driftsgrene meget følsomme over for prisændringer på deres hovedsalgsprodukt.

Forlods er svineprisen justeret til et anslået langsigtet ligevægtsniveau. Hvis svineprisen falder 1 kr./kg. herfra forringes indtjeningen og likviditeten. Det har følgende konsekvenser for svineproducenternes kreditmuligheder:

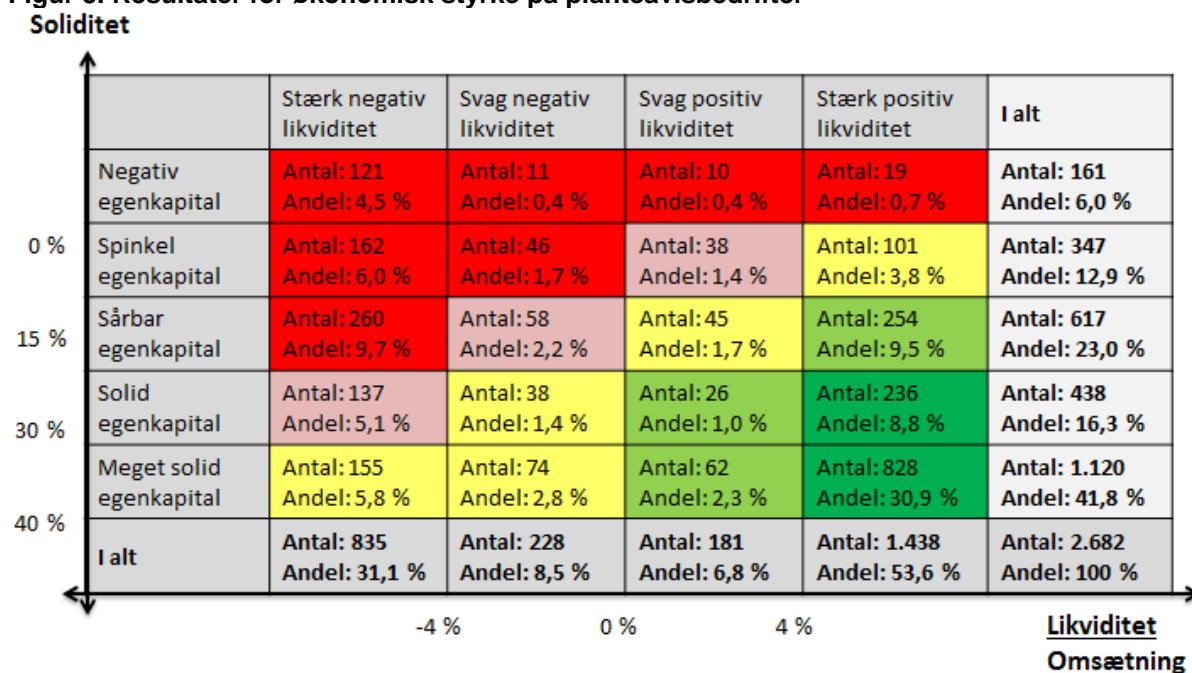
Tabel 11. Konsekvenser af prisfald på svineproducenter

Kategori	Kreditmulighed	Andel før prisfald	Andel efter prisfald
Rød	Ingen	45,2 pct.	53,6 pct.
Lyserød	Meget begrænset	10,6 pct.	11,9 pct.
Gul	Begrænset	17,5 pct.	13,2 pct.
Lysegrøn	Oftest god	12,0 pct.	9,5 pct.
Grøn	God	14,7 pct.	11,9 pct.

Det ses af tabellen, at et prisfald i forhold til en anslået langsigtet ligevægtspris vil øge kategorierne med ingen eller meget begrænset kreditmulighed med 9,7 pct. point (255 bedrifter).

Planteproduktion

Nedenfor gengives resultaterne for planteavlsbedrifters økonomiske styrke og kreditmuligheder i henhold til likviditet og soliditet.

Figur 5. Resultater for økonomisk styrke på planteavlsbedrifter

I forhold til svine- og især kvægbedrifter er planteavlerne generelt væsentligt mere velkonsoliderede. Tilsammen er derfor "kun" 6 pct. af planteavlerne insolvente, og ca. 19 pct. har negativ eller spinkel egenkapital.

Indtjeningsmæssigt er der flere i kategorien med stærk positiv likviditet (53,6 pct.) mod lidt under halvdelen i hele erhvervet. Over 60 pct. har positiv likviditet.

Samlet set er der i planteavl væsentligt flere i de grønne kategorier end blandt svine- og kvægbedrifter. Der er samtidig en større polarisering end i de øvrige driftsgrene. Således er der kun ca. 15 pct. i midtergruppen med svag positiv eller negativ likviditet mod godt 25 pct. for hele erhvervet (kvægbrug 32 pct. og svinebrug 31 pct.).

Planteproducenters karakteristika

Jf. ovenfor har de forskellige grupper af planteavlere følgende udvalgte karakteristika:

Tablet 12. Karakteristika for hovedgrupper af planteproducenter

	Andel (%)	Andel af omsætning (%)	Andel med høj effektivitet (%)	Andel af Bank-/Realkreditgæld (%)	Gennemsnitsalder (år)
God (Grønne)	39,7 (26,4)*	37,0 (18,3)	78,6 (80,9)	6,6 / 79,5 (8,6 / 76,0)	53,8 (53,0)
God eller oftest god (Grønne og lysegrønne)	52,5 (38,8)	50,9 (30,8)	78,9 (80,5)	7,1 / 78,9 (9,5 / 76,3)	53,0 (52,2)
Ingen eller begrænset (Røde, lyserøde og gule)	47,5 (61,2)	49,1 (69,2)	46,2 (51,0)	15,5 / 71,6 (20,3 / 69,8)	51,9 (49,2)
Ingen eller meget begrænset (Røde og lyserøde)	32,1 (44,3)	32,0 (51,1)	42,2 (44,4)	17,1 / 71,2 (23,0 / 68,0)	50,9 (48,8)
Ingen kreditmulighed (Røde)	23,4 (34,7)	24,0 (41,2)	42,2 (42,5)	18,9 / 69,5 (25,1 / 66,0)	50,1 (48,3)

* Hele landbruget er angivet i parentes.

De generelle iagttagelser for hele landbruget er også gældende for planteproducenterne, dog ofte i lidt mindre grad.

Blot skal nævnes, at planteproducenternes gennemsnitsalder trækker op i det samlede gennemsnit.

De særligt udsatte bedrifter, som både har stærk negativ likviditet, negativ/spinkel egenkapital og lav effektivitet, udgør 185 bedrifter (6,9 pct.), hvoraf de 88 bedrifter (3,3 pct.point) endog har stærk negativ likviditet, er insolvente og har lav effektivitet. Bundgruppen er således ikke så "tung" blandt planteproducenterne som i landbruget som helhed.

Planteproducenternes prisfølsomhed

Planteproducenterne er i lighed med de øvrige driftsgrene meget følsomme over for prisændringer på deres hovedsalgsprodukt.

Forlods er kornprisen justeret til et anslået langsigtet ligevægtsniveau. Hvis kornprisen falder 20 kr./hkg. forringes indtjeningen og likviditeten. Det har følgende konsekvenser for kategoriseringen af planteproducenter i forhold til kreditmulighederne:

Tablet 13. Konsekvenser af prisfald på korn

Kategori	Kreditmulighed	Andel før prisfald	Andel efter prisfald
Rød	Ingen	23,4 pct.	26,4 pct.
Lyserød	Meget begrænset	8,7 pct.	8,7 pct.
Gul	Begrænset	15,4 pct.	17,6 pct.
Lysegrøn	Oftest god	12,8 pct.	11,4 pct.
Grøn	God	39,7 pct.	36,0 pct.

Det ses af tabellen, at et prisfald på 20 kr./hkg. i forhold til den anslåede langsigtede ligevægtspris vil øge kategorierne med ingen eller meget begrænset kreditmulighed med 3 pct. point (80 bedrifter). Hertil kommer dog 2,2 pct., som går fra gode/oftest gode til begrænsede kreditmuligheder.

Afsluttende bemærkninger

Analysen viser, at der stor forskel på landmændenes forudsætninger for at få adgang til kredit. Adgangen til kredit afhænger ud fra økonomiske forhold i særlig høj grad af virksomhedens evne til at generere likviditet samt af virksomhedens egenkapital.

Forskellene i adgangen til kredit skyldes dels konsekvenserne af de generelle niveauer i såvel indtjening som soliditet og dels den store spredning i de enkelte landbrugsvirksomheders økonomiske resultater. Ud over store forskelle mellem de enkelte virksomheder, er der også markante forskelle mellem driftsgrenene. Generelt vurderet, har animalske producenter vanskeligere ved at opfylde kravene til kreditadgang, især på grund af lavere soliditet. Samtidig er følsomheden over for udsving i produktpriser og renter generelt større for de animalske producenter.

Analysen viser endvidere, at der kan være større forskelle på, hvordan kreditinstituttet og landmanden selv vurderer virksomhedens kreditværdighed. Det skyldes, at kreditinstituttet er underlagt en række rammebetingelser for, hvordan aktiver vurderes og hvordan evnen til at generere likviditet opgøres, når virksomhedens kreditværdighed vurderes. Disse rammebetingelser adskiller sig på flere områder fra den metode, som virksomheden selv anvender under udarbejdelse af årsopgørelse og balance. Særlig er disse forskelle markante, når det vurderes, om der er tale om en virksomhed med betydelige økonomiske vanskeligheder og objektiv indikation for værdiforringelse (OIV).

I analysen anvendes standardiserede krav og grænseværdier. I praksis varierer kravene ofte fra ét kreditinstitut til et andet, ligesom individuelle karakteristika for den enkelte virksomhed ofte retfærdiggør variation. For eksempel er kravene til likviditet typisk højere for vækstvirksomheder, ligesom der kan være relativt højere afkastkrav i forhold til omsætningen på fremtidige investeringer end på den eksisterende omsætning. Ligeledes skærpes likviditetskravet i praksis typisk, hvis der er tale om en virksomhed med dårlig soliditet og vice versa.

I praksis suppleres den "maskinelle" opgørelse af virksomhedens indtjening af en vurdering af, om der er særlige forhold, som er hovedårsagen til en svigtende indtjening. Kreditinstituttet skal således ifølge FT overveje, om det også skyldes landmandens manglende dygtighed eller særlige forhold ved det pågældende landbrug, således at det ikke er sandsynligt, at kunden vil få tilstrækkeligt overskud efter privatforbrug i de kommende år. Dette gælder særligt, hvis kundens indtjening gentagne gange ikke har kunnet leve op til budgetterne.

Når det vurderes, at virksomheden er med OIV, foretages en særlig restriktiv vurdering af virksomheden. I den sammenhæng anfører Finanstilsynet, at "erfaringen med kunder med OIV er, at kundens økonomiske situation ofte udvikler sig mere negativt end forventet. Det samme gælder i nogle tilfælde kundens vilje til at foretage betalinger til instituttet."

En sådan erfaring præger uundgåeligt kreditinstituttets vurdering af OIV-kunder generelt. Er der derfor først konstateret OIV, kan det være vanskeligt at argumentere for yderligere "offensive" kreditter. Alene det forhold, at udlån til kunder med OIV i reglen afstedkommer et nedskrivningsbehov, gør yderligere kredit særdeles vanskelig, selvom kreditterne knytter sig til investeringer, som forventes at forbedre virksomhedens økonomiske situation på sigt. I nogle tilfælde tilføres økonomisk pressede landmænd dog likviditet for at undgå konkurs og til at foretage strengt nødvendige investeringer.

Disclaimer:

Denne analyse er udarbejdet af Videncentret for Landbrug, som er en uafhængig rådgivningsvirksomhed. Analysen er udarbejdet af analytikere uden et forretningsmæssigt forhold til de emner, der berøres, og tjener alene til orientering. Analysen er baseret på offentlig tilgængelig information. Der er anvendt kilder, som Videncentret for Landbrug finder pålidelige, men Videncentret for Landbrug påtager sig ikke ansvar for materialets rigtighed eller for dispositioner foretaget på baggrund af analysens informationer eller vurderinger. Analysens vurderinger og anbefalinger kan ændres uden varsel. Analysen er til personlig brug for DLBR's rådgivere og kunder, og må ikke kopieres eller offentliggøres nogetsteds.